

Er der et arbejdsmarked for universitetsbachelorere?

I 15 år har den såkaldte Bologna-proces domineret dagsordenen for både uddannelses- og forskningspolitikken i Europa. En central del af processen har handlet om at indføre den såkaldte 3+2+3 struktur på de lange videregående uddannelser med tre-årige bachelorgrader, to-årige kandidatgrader og tre-årige ph.d.-grader.

Danmark er et af de lande, som mest konsekvent har gennemført 3+2+3-strukturen med overvejende fokus på, at flere unge danskere skal have en kandidat og en ph.d.-grad og dermed så lang uddannelse som muligt.

Til gengæld har der været meget lidt fokus på mulighederne for at afslutte uddannelsen med en bachelorgrad med det formål at søge ud på arbejdsmarkedet. De danske universiteter har aldrig helhjertet "markedsført" muligheden over for de studerende eller indrettet uddannelserne efter det. Kombineret med arbejdsmarkedets manglende kendskab til og efterspørgsel efter bachelorer har det betydet, at bachelorgraden i stedet for at blive opfattet som en mulighed i dag, groft sagt, opfattes som en "degree of failure" – et fejlslagent forsøg på at blive akademiker.

Tænketanken DEA har de seneste år forsøgt at sætte behovet for et mere fleksibelt og arbejdsmarkedsorienteret uddannelsessystem på dagsordenen. Udgangspunktet er et system, hvor unge mennesker i højere grad går til og fra over tid, og hvor man har flere muligheder for at snuse til arbejdsmarkedet, inden man færdiggør sin uddannelse. Behovet understreges af, at universiteterne med et stærkt stigende optag i disse år risikerer at tage mod flere unge, som måske ikke har de akademiske forudsætninger eller den lyst og motivation, der skal til for at studere i fem år. At det allerede forholder sig sådan i dag, kan bl.a. udledes af frafaldsprocenten, som på bacheloruddannelsen er tæt på 30 pct.

En del begynder efterfølgende på et nyt videregående studie, men som vi skal se af denne analyse, er der også mange, som aldrig kommer videre. Derfor er der behov for at kickstarte debatten om behovet for et bachelorarbejdsmarked.

Undersøgelsen forsøger at kvantificere, hvordan det er gået de studerende, som 'stod af' som bachelorer i forhold til dem, som fuldførte en kandidatuddannelse.

Vi har fulgt de studerende, som fik en bacheloruddannelse i 2000 og set på deres uddannelsesniveau og arbejdsmarkedssituation ti år efter i 2010?

Fokus er på samfundsvidenskabelige, humanistiske og naturvidenskabelige uddannelser, da de tekniske uddannelser og sundhedsuddannelserne i 2000 ikke havde bachelorafstigning i noget større omfang.

Metode

Analysen anvender registerdata fra Danmarks Statistik (DS). I undersøgelsen fokuserer vi på alle personer, som tog en bachelor inkl. internationale studerende, som dog er et relativt lille antal. Udgangspunktet er dem, som færdiggjorde en bachelor i år 2000. Langt de fleste af disse vil have påbegyndt deres uddannelse i 1997 eller på et tidligere tidspunkt. Analysen er deskriptiv og tager bl.a. ikke højde for demografiske forskelle mellem de studerende.

Konklusion

- Analysen viser, at godt 7000 personer i år 2000 afsluttede en bachelor. Halvdelen havde en samfundsvidenskabelig bachelor og lidt over en tredjedel en humanistisk.
- Ca. 5 pct. stoppede med at modtage SU umiddelbart efter år 2000. De kan bl.a. være faldet fra, eller helt bevidst have søgt ud på arbejdsmarkedet.
- Ti år efter, i 2010, er det i gennemsnit 20 pct., der "kun" har en bachelor. Snittet dækker over store forskelle mellem hovedområderne.
- Ca. 95 pct. af bachelorerne er i arbejdsstyrken i 2010. Det samme gælder for ca. 98 pct. af kandidaterne.
- Ser man på beskæftigelsesstatus, er bachelorerne i 2010 mere tilbøjelige til at være ude af beskæftigelse (f.eks. ledige) i forhold til gruppen af kandidater. Til gengæld er der relativt flere bachelorer end kandidater, som er selvstændige.
- Endelig er der markante forskelle, når vi ser, hvad de to grupper beskæftiger sig med.

Hovedparten af kandidaterne er i 2010 beskæftiget med "arbejde der forudsætter viden på højeste niveau". Blandt bachelorerne har lidt over en femtedel ufaglært arbejde, mens lidt over en tredjedel har arbejde, "der forudsætter viden på højeste niveau". Sidstnævnte kunne indikere, at der faktisk findes en del akademisk arbejde, hvor en kandidatuddannelse tilsyneladende ikke er tvingende nødvendig for at bestride et job med højt kompetenceindhold.

De typiske bacheloruddannelser

Tabel 1 viser, at i alt 6983 personer afsluttede en bachelor i 2000. 51 pct. havde en samfundsvidenskabelig uddannelse efterfulgt af humanistiske uddannelser med 34 pct. Hverken de tekniske uddannelser eller sundhedsuddannelserne havde i 2000 afgørende andele af bachelorer.

På humaniora er de mest typiske bacheloruddannelser: dansk, historie, engelsk, humanistiske fag, engelsk-tysk (dækker i alt 41 pct.)

På naturvidenskab er det: naturvidenskab, biologi, idræt, geologi og kemi (dækker i alt 68 pct.)

På samfundsvidenskab er det: erhvervsøkonomi, jura, samfundsvidenskab, statskundskab og økonomi (dækker i alt 71 pct.).

Tabel 1: Bachelorer fordelt på retning, 2000

	Pct.	Antal
Humanistisk	34	2407
Naturvidenskabelig	10	696
Samfundsvidenskabelig	51	3562
Teknisk	4	280
Sundhed	1	38
I alt	100	6983

Kilde: Registerdata fra DS og egne beregninger

Hvor mange stopper lige efter bacheloren?

Det første, vi har undersøgt, er, hvor mange der stopper deres uddannelse umiddelbart efter bacheloren. Vi har set på, hvor meget SU bachelorerne modtager ét, to og tre år efter, at de har afsluttet deres bachelor.

Tabel 2 viser, at ca. 5 pct. ikke modtog SU i 2001. Der kan være flere årsager bl.a., at nogle ikke har ønsket videre uddannelse og af sig selv har fundet ud på arbejdsmarkedet.

Langt de fleste fortsætter dog med at bygge oven på deres bacheloruddannelse. I hvert fald modtager de SU flere år efter deres bachelor. En del modtager kun SU på deltid, hvilket bl.a. kan skyldes meget erhvervsarbejde.

Tabel 2: : Andel SU modtagere et til tre år efter bacheloreksamen fordelt på SU størrelse, pct.

	Humanistisk			Naturvidenskabelig			Samfundsvidenskabelig		
	SU fuldtid	SU deltid	Ingen SU	SU fuldtid	SU deltid	Ingen SU	SU fuldtid	SU deltid	Ingen SU
2001	63	30	7	60	35	5	62	33	5
2002	58	33	9	56	37	7	56	34	10
2003	45	39	16	33	52	15	43	41	16

Uddannelsesniveaet i 2010

Ser vi ti år frem, kan vi se bachelorerne fra 2000's uddannelsesniveau. Vi fokuserer på den højeste fuldførte uddannelse, dvs. om de kan klassificeres som bachelor, kandidat eller ph.d.

I alt har vi oplysninger på 6547 personer. De resterende er enten udvandret eller døde. I 2010 er det 20 pct., som "kun" har en bachelor som højeste fuldførte uddannelse. Det varierer fra 12 pct. for de naturvidenskabelige til 25 pct. for de humanistiske uddannelser. I 2000 var tallet

5 pct., så en del flere er faldet fra undervejs og har f.eks. søgt ud på arbejdsmarkedet, eller har taget en lavere rangeret uddannelse.

I 2010 er det stadig de store hovedfag, der producerer flest studerende, der stopper som bachelorer. Dog med lidt udskiftning. På humaniora er engelsk og humanistiske fag erstattet af erhvervsprogene som typiske bachelorfag. For naturvidenskab er geologi og kemi afløst af datalogi og matematikøkonomi. Og på samfundsvidenskab er økonomi afløst af erhvervsret, som en typisk afstigningsuddannelse.

Tabel 3: Højeste fuldførte uddannelsesniveau i 2010, pct.

	Bachelor	Kandidat	Phd	Antal
Humanistisk	25	72	3	2378
Naturvidenskabelig	12	67	21	679
Samfundsvidenskabelig	17	81	2	3490
I alt	20	76	4	6547

Kilde: Registerdata fra DS og egne beregninger.

Arbejdsmarkedsstatus i 2010

Hvordan klarer bachelorerne sig så på arbejdsmarkedet? I de følgende tabeller fokuserer vi udelukkende på at sammenligne dem, som har en bachelor som højeste uddannelse i 2010, med dem som har en kandidat.

Tabel 4 viser, at det store flertal af både bachelorer og kandidater er en del af arbejdsstyrken (selvstændig, lønmodtager eller ledig). For bachelorerne er det ca. 95 pct., hvilket er lidt lavere end for kandidaterne, hvor det er ca. 98 pct. Tabellen viser, at bachelorerne er mere ledige end kandidaterne, men til gengæld er relativt flere selvstændige.

Tabel 4: Arbejdsmarkedsstatus i 2010, pct.

	Humanistisk	Naturvidenskabelig	Samfundsvidenskabelig
	Bachelor i 2010		
Selvstændig	5	5	5
Lønmodtager	82	85	85
Ledig	7	5	5
Øvrig udenfor arbejdsstyrken	2	4	4
Pension	4	1	1
Antal	583	82	585
	Kandidat 2010		
Selvstændig	3	2	3
Lønmodtager	87	92	93
Ledig	7	3	3
Øvrig udenfor arbejdsstyrken	2	3	1
Pension	1	0	0
Antal	1702	448	2810

Kilde: Registerdata i DS og egne beregninger

Beskæftigelsesgrupper i 2010

De store forskelle mellem de to uddannelsesgrupper opstår, når vi ser på typen af arbejde, de beskæftiger sig med.

Det kan vi se i registerdata, da virksomheder med mere end 10 ansatte skal oplyse beskæftigelsesgruppe for deres ansatte. Vi anvender hovedgruppen som bachelorer og kandidater befinder sig i, hvilket kan ses i henholdsvis tabel 5a og 5b.

Tabel 5a: Beskæftigelsesgrupper for bachelorer, 2010, pct.

	Humanistisk	Naturvidenskabelig	Samfundsvidenskabelig
Militært arbejde	0	2	0
Ledelse på øverste plan i virksomheder, organisationer og den offentlige sektor	3	5	5
Arbejde der forudsætter viden på højeste niveau inden for pågældende område	28	42	31
Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau	24	18	28
Kontorarbejde	17	4	10
Detailsalg, service- og omsorgsarbejde	7	4	5
Arbejde inden for landbrug, gartneri, skovbrug, jagt og fiskeri	0	0	0
Håndværkspræget arbejde	0	1	1
Proces- og maskinoperatørarbejde samt transport- og anlægsarbejde	1	1	1
Andet arbejde	20	23	19
I alt	583	82	585

Kilde: Registerdata fra DS og egne beregninger

Table 5b: Beskæftigelsesgrupper for kandidater, 2010, pct.

	Humanistisk	Naturvidenskabelig	Samfundsvidenskabelig
Militært arbejde	0	0	0
Ledelse på øverste plan i virksomheder, organisationer og den offentlige sektor	3	2	5
Arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau inden for pågældende område	62	79	66
Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau	16	12	21
Kontorarbejde	8	2	3
Detailsalg, service- og omsorgsarbejde	2	0	1
Arbejde inden for landbrug, gartneri, skovbrug, jagt og fiskeri	0	0	0
Håndværkspræget arbejde	0	0	0
Proces- og maskinoperatørarbejde samt transport- og anlægsarbejde	0	0	0
Andet arbejde	9	5	4
I alt	1702	448	2810

Kilde: Registerdata fra DS og egne beregninger

Sammenligningen af beskæftigelsesgrupperne afslører, at en relativt stor andel af bachelorerne havner i gruppen "andet arbejde" (mellem 19 og 23 pct.). Gruppen dækker over rengøring, pakning og budtjeneste altså ufaglært arbejde. Til sammenligning er det kun mellem fire og ni pct. af kandidaterne, der er beskæftiget i denne gruppe.

Langt de fleste kandidater har et arbejde, "der forudsætter viden på højeste niveau inden for det pågældende område". Det samme har ca. en tredjedel af bachelorerne, hvilket kunne indikere, at der findes en del akademisk arbejde, hvor en kandidatuddannelse tilsyneladende ikke er tvingende nødvendig for at bestride et job med højt kompetenceindhold.

For yderligere information kontakt:

Forskningschef Martin Junge

mj@dea.nu

Tel: +45 3342 6605

Mob: +45 5126 0204